

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 18. júla 2013*

„Článok 267 tretí odsek ZFEÚ — Rozsah povinnosti vnútroštátneho súdu posledného stupňa podať návrh na začatie prejudiciálneho konania — Článok 101 ZFEÚ — Etický kódex profesijnej komory zakazujúci uplatňovanie sadzieb, ktoré nezodpovedajú dôstojnosti povolania“

Vo veci C-136/12,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Consiglio di Stato (Taliansko) zo 14. februára 2012 a doručený Súdnemu dvoru 13. marca 2012, ktorý súvisí s konaním:

Consiglio nazionale dei geologi

proti

Autorità garante della concorrenza e del mercato

a

Autorità garante della concorrenza e del mercato

proti

Consiglio nazionale dei geologi,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory L. Bay Larsen, sudcovia J. Malenovský, U. Løhmus, M. Safjan (spravodajca) a A. Prechal,

generálny advokát: P. Cruz Villalón,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— Consiglio nazionale dei geologi, v zastúpení: A. Lagonegro, avvocatessa,

— talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci S. Fiorentino, avvocato dello Stato,

* Jazyk konania: taliančina.

- francúzska vláda, v zastúpení: G. de Bergues, E. Belliard a B. Beaupère-Manokha, splnomocnení zástupcovia,
 - maďarská vláda, v zastúpení: M. Fehér K. Molnár a K. Szíjjártó, splnomocnení zástupcovia,
 - Európska komisia, v zastúpení: J.-P. Keppenne, L. Malferrari a G. Conte, splnomocnení zástupcovia,
- so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 101 ZFEÚ a článku 267 tretieho odseku ZFEÚ.
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporov, v ktorých vystupujú Consiglio nazionale dei geologi (vnútroštátna komora geológov, ďalej len „CNG“) proti Autorità garante della concorrenza e del mercato (orgán na ochranu hospodárskej súťaže a trhu, ďalej len „Autorità“) a Autorità proti CNG vo veci jej konštatovania kartelu obmedzujúceho hospodársku súťaž, ktorý bol zavedený prostredníctvom etického kódexu prijatého CNG a ktorý sa týka stanovenia odmien geológov.

Právny rámec

- 3 Podľa článku 2 zákona č. 112 o ochrane titulu a povolania geológa (legge n. 112 – Disposizioni per la tutela del titolo e della professione di geologo) z 3. februára 1963 (GURI č. 57 z 28. februára 1963, ďalej len „zákon č. 112/1963“) výkon tohto povolania je v Taliansku podmienený zapísaním do zoznamu, ktorý vedie vnútroštátna komora geológov.
- 4 Článok 8 tohto zákona stanovuje, že všetci geológovia zapísaní do tohto zoznamu tvoria komoru a volia CNG.
- 5 Článok 9 uvedeného zákona stanovuje:

„Okrem činností, ktoré sú [CNG] zverené ostatnými ustanoveniami, vykonáva nasledujúce činnosti:

- a) dbá na dodržiavanie právnej úpravy povolania a všetkých ostatných predpisov týkajúcich sa povolania;
- b) vedie zoznam a osobitný zoznam a zabezpečuje zápisy a výmazy;
- c) dbá na ochranu dobrého mena povolania a vykonáva činnosti zamerané na postihovanie nezákonného výkonu povolania;
- d) prijíma disciplinárne opatrenia;
- e) na základe žiadosti zabezpečuje vyplácanie odmien;
- f) zabezpečuje správu majetku komory a každoročne zostavuje predbežný rozpočet a záverečný účet;

g) prostredníctvom rozhodnutí, ktoré podliehajú schváleniu ministerstva spravodlivosti, v miere nevyhnutnej na pokrytie nákladov na prevádzku komory stanovuje výšku ročného členského príspevku osôb zapísaných v zozname alebo v osobitnom zozname, ako aj výšku poplatku za zápis do zoznamu alebo osobitného zoznamu a poplatku za vystavenie potvrdení a stanovísk o úhrade odmien.“

6 Podľa článku 14 ods. 1 zákona č. 616 obsahujúceho vykonávacie ustanovenia k zákonu č. 112 z 3. februára 1963 o ochrane titulu a povolania geológa (legge n. 616 – Norme integrative per l'applicazione della L. 3 febbraio 1963, n. 112, contenente norme per la tutela del titolo e della professione di geologo) z 25. júla 1966 (GURI č. 201 z 13. augusta 1966):

„Osobe zapísanej do zoznamu alebo do osobitného zoznamu, ktorej konanie je v rozpore s profesionálnou čťou alebo dôstojnosťou, je možné podľa závažnosti prípadu uložiť jednu z týchto disciplinárnych sankcií:

1. pokarhanie;
2. pozastavenie výkonu povolania na obdobie nepresahujúce jeden rok;
3. vyškrtnutie zo zoznamu.

...“

7 Článok 2 zákonného dekrétu č. 223 o naliehavých opatreniach na hospodárske a sociálne ozdravenie, zníženie a racionalizáciu verejných výdavkov a opatreniach v oblasti príjmov a zabránenia daňovým únikom (decreto-legge n. 223 – Disposizioni urgenti per il rilancio economico e sociale, per il contenimento e la razionalizzazione della spesa pubblica, nonché interventi in materia di entrate e di contrasto all'evasione fiscale) zo 4. júla 2006 (GURI č. 153 zo 4. júla 2006), zmeneného na zákon, po zmenách a doplnení zákonom č. 248 zo 4. augusta 2006 (ďalej len „zákonný dekrét č. 223/2006“) stanovuje:

„1. V súlade so zásadou slobodnej súťaže a voľného pohybu osôb a služieb v Spoločenstve a s cieľom zabezpečiť príjemcom služieb možnosť skutočného výberu pri výkone svojich práv a možnosť porovnať služby, ktoré sú ponúkané na trhu, sa od dňa nadobudnutia účinnosti tohto dekrétu zrušujú zákonné a vykonávacie ustanovenia, ktoré stanovujú pre slobodné povolania a činnosti v oblasti duševného vlastníctva:

a) povinné fixné alebo minimálne tarify alebo zákaz stanovovať odmeny v závislosti od dosiahnutia sledovaných výsledkov;

...

3. Ustanovenia etických kódexov a dohovorov, ako aj samosprávnych kódexov, ktoré obsahujú normy uvedené v odseku 1, budú upravené, vrátane prijatia opatrení zameraných na zabezpečenie kvality odborných služieb, do 1. januára 2007. Ak nedôjde k ich úprave, pravidlá, ktoré budú v rozpore s ustanoveniami podľa odseku 1, v každom prípade strácajú od uvedeného dňa platnosť.“

8 Podľa článku 2233 občianskeho zákonníka, ktorý sa týka profesií duševnej činnosti:

„Odmeny, ktoré neboli stanovené stranami a ktoré nemožno určiť podľa taríf alebo zvyklostí, určí súd po vyjadrení profesijného združenia, do ktorého profesia patrí.

Výška odmeny musí v každom prípade zodpovedať významu práce a dôstojnosti profesie.

...“

- 9 Články 17 až 19 etického kódexu týkajúceho sa výkonu povolania geológa v Taliansku, ktorý bol schválený CNG 19. decembra 2006 a naposledy zmenený a doplnený 24. marca 2010 (ďalej len „etický kódex“) stanovuje:

„Článok 17 – Tarifné parametre

Pri určovaní výšky svojej odmeny za odbornú činnosť je geológ povinný postupovať podľa ustanovení zákonného dekrétu č. 223/2006, zásady primeranosti podľa článku 2233 druhého odseku občianskeho zákonníka a v každom prípade aj ostatných platných právnych predpisov upravujúcich túto oblasť. Tarifná odmena za odbornú činnosť schválená ministerskou vyhláškou z 18. novembra 1971 v znení zmien a doplnení a sadzba pre oblasť verejných prác schválená ministerskou vyhláškou zo 4. apríla 2001 v časti vzťahujúcej sa na geológov sú pri posudzovaní, stanovovaní a vymedzení odmeny medzi stranami zákonným a objektívnym technickým a odborným referenčným prvkom.

Článok 18 – Určenie odmien

Na to, aby sa zabezpečila kvalita služieb v rámci platnej právnej úpravy, je geológ bez ohľadu na to, akou formou vykonáva svoju odbornú činnosť, či už samostatne, prostredníctvom obchodnej spoločnosti, alebo združenia, vždy povinný prispôbiť svoju odmenu významu a zložitosti činnosti, dôstojnosti profesie, technickým znalostiam a vynaloženému úsiliu.

Komora dbá na dodržiavanie [týchto pravidiel] vzhľadom na zásady konkurencieschopnosti profesie.

Článok 19 – Verejné obstarávanie

V rámci verejného obstarávania, pri ktorom verejný obstarávateľ zákonným spôsobom nevyužíva stanovenú profesijnú tarifnú odmenu ako parameter odmeňovania, musí geológ rovnako určiť svoju odmenu na základe významu a zložitosti činnosti, dôstojnosti profesie, technických znalostí a vynaloženého úsilia.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 10 Rozhodnutím z 23. júna 2010, ktoré bolo prijaté na základe výsledkov vyšetrovania (ďalej len „rozhodnutie Autorita“), Autorita konštatovala, že vnútroštátna komora geológov porušila článok 101 ZFEÚ tým, že podnietila svojich členov, aby zjednotili svoje hospodárske správanie uplatňovaním tarify za odbornú činnosť. Autorita sa predovšetkým domnievala, že etický kódex je rozhodnutím združenia podnikov, ktoré má za následok obmedzenie hospodárskej súťaže v rozpore s článkom 101 ZFEÚ.
- 11 Podľa Autority vymedzenie tarify za odbornú činnosť v zmysle článku 17 uvedeného kódexu ako legitímneho referenčného prvku na stanovenie odmien podnietilo geológov k stanoveniu ich odmien v súlade s touto tarifou. Formálne odvolanie sa na zákonný dekrét č. 223/2006, ktorý zakazuje fixné a minimálne tarify, v uvedenom článku 17 podľa nej neuvádza geológom možnosť stanoviť odmeny za odbornú činnosť na základe slobodnej dohody strán.
- 12 Okrem toho povinnosť, ktorá je uvedená v článkoch 18 a 19 etického kódexu, určiť odmeny podľa klauzúl všeobecnej povahy, ako sú česť alebo dôstojnosť, pri neexistencii kritérií prispievajúcich k vymedzeniu týchto klauzúl osobitným odkazom na stanovenie odmien za odborné služby podľa nej rovnako vedie k tomu, aby sa tarifa za odbornú činnosť považovala za záväznú, čím bráni uplatneniu

nezávislého správania na trhu. Okrem iného okolnosť, že článok 17 rovnakého kódexu odkazuje na článok 2233 občianskeho zákonníka, ktorý uvádza dôstojnosť profesie, podľa nej podporuje toto stanovisko.

- 13 CNG napadla rozhodnutie Autorità na Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (regionálny správny súd pre Lazio).
- 14 Rozsudkom z 25. februára 2011 uvedený súd zamietol žalobu CNG. Predovšetkým sa stotožnil so stanoviskom Autorità, že uvedenie tarify za odbornú činnosť ako legitímneho referenčného prvku pri stanovení odmeny podnietilo geológov k prispôsobeniu sa tejto tarife, čo spôsobilo obmedzenie hospodárskej súťaže. Uvedený súd sa súčasne domnieval, že Autorità nepredložila dostatok dôkazov na podporu záveru, že odkaz na dôstojnosť profesie ako jednu z okolností, ktoré sa majú zohľadniť pri stanovení odmeny geológov, implikuje záväznosť tarify za odbornú činnosť. Dospel však k záveru, že toto pochybenie nepostačuje na zrušenie rozhodnutia Autorità.
- 15 CNG podala odvolanie proti rozsudku Tribunale amministrativo regionale per il Lazio na Consiglio di Stato (Štátna rada). Autorità takisto podala odvolanie proti tomuto rozsudku v rozsahu, v akom uvedený súd uviedol, že odôvodnenie rozhodnutia Autorità je čiastočne nesprávne.
- 16 V konaní pred vnútroštátnym súdom, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, CNG navrhla položiť Súdnemu dvoru viacero prejudiciálnych otázok týkajúcich sa zlučiteľnosti vnútroštátnych ustanovení, ktoré majú povahu zákonov alebo iných právnych predpisov, ako aj tých, ktoré sú súčasťou etického kódexu, s právom Únie v oblasti hospodárskej súťaže.
- 17 Hoci vnútroštátny súd považuje väčšinu otázok navrhnutých CNG za v zásade relevantné pre rozhodnutie sporu vo vnútroštátnom konaní, konštatuje pritom, že sú formulované vágne. Uvedený súd sa navyše domnieva, že niektoré z týchto otázok sú zjavne irelevantné v súvislosti s vecou samou, najmä tie, ktoré odkazujú na nariadenie Rady (EHS) č. 2137/85 Rady z 25. júla 1985 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov (EZHZ) (Ú. v. ES L 199, s. 1; Mim. vyd. 17/001, s. 83).
- 18 Vnútroštátny súd preto kladie Súdnemu dvoru otázky o pôsobnosti článku 267 tretieho odseku ZFEÚ, pokiaľ ide o jeho právomoc vybrať si a preformulovať otázky navrhnuté jedným z účastníkov konania vo vnútroštátnom konaní a jeho prípadnú povinnosť uskutočniť takýto výber a takéto preformulovanie.
- 19 Pokiaľ ide o otázky týkajúce sa právnej úpravy Únie v oblasti hospodárskej súťaže, vnútroštátny súd preformuloval návrhy, ktoré predložila CNG.
- 20 Za týchto okolností Consiglio di Stato rozhodla prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„I.

1. Bráni uplatnenie článku 267 ods. 3 ZFEÚ, ktorý sa týka povinnosti súdneho orgánu, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok, obrátiť sa na žiadosť účastníka konania na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu práva Spoločenstva, vnútroštátnym procesným pravidlám, ktoré upravujú systém procesných prekluzívnych lehôt, ako sú lehoty na podanie žalôb, konkrétnosť žalobných dôvodov, zákaz meniť návrh v priebehu konania a zákaz meniť návrh účastníka konania súdom?

2. Bráni článok 267 ods. 3 ZFEÚ, ktorý sa týka povinnosti súdneho orgánu, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok, obrátiť sa na žiadosť účastníka konania na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu práva Spoločenstva, právomoci výberu vnútroštátneho súdu vo veci posúdenia významu položenéj otázky a stupňa jasnosti právnej úpravy Spoločenstva?
 3. Je článok 267 ods. 3 ZFEÚ v prípade výkladu, podľa ktorého sa súdnemu orgánu, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok, bezpodmienečne ukladá povinnosť obrátiť sa na žiadosť účastníka konania na Súdny dvor s návrhom na začatie prejudiciálneho konania vo veci výkladu práva Spoločenstva, v súlade so zásadou primeranej dĺžky konania, ktorú rovnako stanovuje právo Spoločenstva?
 4. V prípade akých právnych a skutkových okolností predstavuje porušenie článku 267 ods. 3 ZFEÚ zo strany vnútroštátneho súdu ‚zjavné porušenie práva Spoločenstva‘ a môže mať tento pojem iný rozsah a význam na účely osobitnej žaloby proti štátu podľa zákona č. 117 z 13. apríla 1988 o náhrade škôd spôsobených pri výkone súdnych funkcií...?
- II. V prípade, ak sa Súdny dvor... prikloní k teórii ‚hrubého filtra‘..., ktorá by bránila uplatneniu vnútroštátnych procesných pravidiel týkajúcich sa konkrétnosti žalobných dôvodov, prejudiciálne otázky musia byť Súdnemu dvoru... predložené v rovnakom znení, v akom ich formuloval účastník konania [vo veci samej], ako je zopakované [nižšie]:

1. ... Súdnemu dvoru... sa predkladá návrh na začatie prejudiciálneho konania týkajúci sa výkladu článku 101 ZFEÚ... v súvislosti so zákonnou a profesijnou etickou úpravou výkonu povolania geológa, ako aj inštitucionálnych úloh a pravidiel prevádzky [CNG], ktorá sa týka prejednávanej veci, ako sa uvádza ďalej, a to na účely posúdenia jej platnosti a súladu s európskou právnou úpravou (t. j. článkom 101) upravujúcou hospodársku súťaž...

[zopakovanie článku 9 zákona č. 112/1963]

[zopakovanie článku 14 ods. 1 a článku 17 zákona č. 616 z 25. júla 1966 obsahujúceho vykonávacie ustanovenia k zákonu č. 112 z 3. februára 1963 o ochrane titulu a povolania geológa]

[zopakovanie článkov 6 a 7 etického kódexu]

[zopakovanie článku 17 etického kódexu]. Súdny dvor... sa v tejto súvislosti žiada najmä o to, aby rozhodol, či platný právny predpis, ktorý je záväzný vo všetkých svojich častiach, t. j. zákonný dekrét č. 223/2006 s numericko-chronologickým systémom, teda s jediným historickým a zákonným systémom, a to na vnútroštátnej úrovni, ale aj na úrovni Spoločenstva, ktorý určite nemá nijaký vplyv na znalosť a záväzný dosah právneho predpisu, je v rozpore s článkom 101 ZFEÚ.

[zopakovanie článkov 18 a 19 etického kódexu]

Vo vzťahu k:

- nariadeniu... č. 2137/85... zameranému na «umožnenie alebo rozvoj hospodárskej činnosti jeho členov», v ktorého šiestom odôvodnení sa uvádza, že ustanovenia tohto nariadenia «nemajú dosah na uplatňovanie právnych predpisov a/alebo etických kódexov na vnútroštátnej úrovni, ktoré sa týkajú podmienok vykonávania podnikateľskej činnosti alebo povolania»,

- [zopakovanie odôvodnenia 43 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (Ú. v. EÚ L 255, s. 22)],
- [zopakovanie odôvodnenia 115 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 376, s. 36)].

Tiež sa žiada, aby Súdny dvor... rozhodol o súlade rozdielu, ktorý je opísaný nižšie, medzi komerčným podnikaním a vykonávaním povolania a medzi profesijnou súťažou a hospodárskou súťažou medzi podnikateľmi z právneho a organizačného hľadiska s článkom 101 ZFEÚ.

2. a) Zakazuje alebo bráni článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie, aby sa pri určovaní výšky profesijnej odmeny použil odkaz na prvky profesijnej – v prejednávanej veci geológov – cti a dôstojnosti?
- b) Má odkaz na prvky profesijnej cti a dôstojnosti podľa článku 101 ZFEÚ alebo podľa inej právnej normy Únie obmedzujúce účinky z hľadiska profesijnej súťaže?
- c) Stanovuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie, že požiadavky cti a dôstojnosti ako okolnosti týkajúce sa odmeny za poskytnutie služby v súvislosti so sadzbami, pri ktorých je výslovne uvedené, že sa od nich možno minimálne odchýliť – s výslovným a formálnym odkazom podľa článku 17 [etického kódexu], na právnu úpravu, ktorá takúto odchýlku umožňuje (zákonný dekrét č. 223/2006... – sa môžu považovať za nabádanie k praktikám obmedzujúcim hospodársku súťaž?
- d) Zakazuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie odkaz na profesijnú tarifnú odmenu – ktorá sa pre geológov stanovuje prostredníctvom opatrenia štátu, ministerskou vyhláškou ministra spravodlivosti v spolupráci s ministrom výrobných činností a od ktorej sa je možné minimálne odchýliť na základe, ako už bolo povedané, článku 17... etického kódexu – ako jednoduchý technicko-odborný referenčný prvok pre určenie výšky odmeny?
- e) Zakazuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie akúkoľvek súvislosť medzi na jednej strane významom poskytnutých služieb, požiadavkami cti a dôstojnosti podľa článkov 6 a 7 [etického kódexu] a na druhej strane profesijnou odmenou na základe článku 2233 [druhého odseku] občianskeho zákonníka, v súlade s ktorým «musí byť výška (profesijnej) odmeny primeraná významu diela a dôstojnosti povolania»?
- f) Je z tohto dôvodu možné považovať odkaz na článok 2233 [druhý odsek] občianskeho zákonníka na základe článku 101 ZFEÚ za zákonný a nenabádajúci k praktikám obmedzujúcim hospodársku súťaž?
- g) Stanovuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie v rámci právnej úpravy hospodárskej súťaže právnu rovnosť medzi profesijnou komorou – v danom prípade geológov – zriadenou podľa konkrétnych pravidiel, ktoré štát stanovil na účel dosahovania inštitucionálnych cieľov, s kartelmi a koncentraciami podnikateľských subjektov zodpovedajúcimi protisúťažným dohodám?
- h) Umožňuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie postaviť na roveň zo zákona povinnú platbu v prospech orgánu záujmovej samosprávy – stanovenú na dosahovanie inštitucionálnych funkcií a cieľov – s činnosťou predaja tovaru a poskytovania služieb na dosiahnutie zisku, ktorá sa vykonáva a dosahuje prostredníctvom protisúťažných praktík zo strany koncentrácií podnikateľských subjektov?

- i) Odôvodňuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie v prejednávanej veci uplatnenie sankcie?
- j) Odôvodňuje článok 101 ZFEÚ alebo iná právna norma Únie stanovenie povinných platieb z príspevkov v prospech orgánu záujmovej samosprávy, ktoré sú povinne uložené zákonom, pričom tento príspevok stavia na roveň zisku a príjmu na základe hospodársko-obchodnej protisúťažnej dohody?

- III. 1. Bráni právo Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže a právo Spoločenstva upravujúce výkon povolání, najmä právne predpisy, ktoré odvolateľka uvádza vo svojom návrhu, v prípade, že Súdny dvor... v otázkach výkladu článku 267 ods. 3 ZFEÚ rozhodne, že vnútroštátne procesné pravidlá sú irelevantné a že existuje povinnosť pomoci vnútroštátneho súdu a že prejudiciálna otázka položená účastníkom konania je všeobecná, prijatí profesijných etických kódexov, podľa ktorých sa výška odmeny vypočítava na základe profesijnej dôstojnosti a cti, kvality a množstva vykonanej práce, s tým dôsledkom, že odmeny, ktorých výška nedosahuje stanovenú minimálnu sadzbu (a z toho dôvodu sú konkurencieschopné), by bolo možné disciplinárne stíhať pre porušenie etických pravidiel?
2. Má sa právo Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže, najmä predpisy, ktoré zakazujú obmedzujúce dohody, vykladať tak, v prípade, že Súdny dvor... v otázkach výkladu článku 267 ods. 3 ZFEÚ rozhodne, že vnútroštátne procesné pravidlá sú irelevantné a že existuje povinnosť pomoci vnútroštátneho súdu a že prejudiciálna otázka položená účastníkom konania je všeobecná, že etické pravidlá stanovené orgánmi záujmovej samosprávy môžu zahŕňať možnosť obmedzujúcich dohôd, pokiaľ uvedené pravidlá uvádzajú profesijnú dôstojnosť a česť, a tiež kvalitu a množstvo odvedenej práce, ako parametre určujúce výšku odmeny odborníka, ktoré majú za následok stanovenie záväznej minimálnej sadzby a z tohto dôvodu majú aj obmedzujúci účinok na hospodársku súťaž?
3. Bráni právo Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže, a najmä právne predpisy týkajúce sa dohôd obmedzujúcich hospodársku súťaž, v prípade, že Súdny dvor... v otázkach výkladu článku 267 ods. 3 ZFEÚ rozhodne, že vnútroštátne procesné pravidlá sú irelevantné a že existuje povinnosť pomoci vnútroštátneho súdu a že prejudiciálna otázka položená účastníkom konania je všeobecná, a pokiaľ vnútroštátne právo stanovuje v porovnaní s právom Spoločenstva prísnejšie pravidlá ochrany hospodárskej súťaže, predovšetkým čo sa týka úpravy, podľa ktorej je možné upustiť od minimálnej sadzby profesijných tarifných odmien, kým právo Spoločenstva zrejme záväznú minimálnu sadzbu za určitých podmienok umožňuje, a z toho dôvodu, ak konanie orgánu záujmovej samosprávy, ktorý stanoví minimálne sadzby, predstavuje z hľadiska vnútroštátneho práva na rozdiel od práva Spoločenstva dohodu obmedzujúcu hospodársku súťaž, takému výsledku, na základe ktorého je v prípade, že vnútroštátne pravidlá ochrany hospodárskej súťaže sú prísnejšie ako pravidlá Spoločenstva, určité konanie možné stíhať ako obmedzujúcu dohodu na základe vnútroštátnych predpisov, avšak nie aj na základe predpisov Spoločenstva?“

O prejudiciálnych otázkach

O otázkach týkajúcich sa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ

- 21 Svojimi otázkami týkajúcimi sa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ sa vnútroštátny súd v podstate snaží určiť rozsah svojej právomoci vybrať si a preformulovať otázky navrhnuté jedným z účastníkov vnútroštátneho konania, ako aj jeho prípadnej povinnosti uskutočniť takýto výber a takéto preformulovanie.

- 22 V tejto súvislosti sa Súdneho dvora predovšetkým pýta, či uvedené ustanovenie bráni uplatňovaniu vnútroštátnych noriem, ktoré by viedli vnútroštátny súd k tomu, aby nemohol uplatniť svoju právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania, alebo k povinnosti prevziať prejudiciálne otázky navrhnuté účastníkmi konania.
- 23 Okrem toho v prípade, ak by sa článok 267 tretí odsek ZFEÚ mal vykladať v tom zmysle, že ukladá vnútroštátnemu súdu posledného stupňa bezpodmienečnú povinnosť podať návrh na začatie prejudiciálneho konania v súvislosti s otázkou výkladu práva Únie vznesenou jedným z účastníkov sporového konania, vnútroštátny súd sa pýta Súdneho dvora na prípadný vplyv požiadavky primeranej dĺžky konania chránenej právom Únie na povinnosť súdu posledného stupňa v zmysle uvedeného ustanovenia.
- 24 Consiglio di Stato okrem iného kladie otázku týkajúcu sa okolností, za ktorých nedodržanie povinnosti podať návrh na začatie prejudiciálneho konania stanovenej v článku 267 treťom odseku ZFEÚ môže predstavovať zjavné porušenie práva Únie ako predpoklad mimozmluvnej zodpovednosti štátu za porušenie uvedeného práva.
- 25 V tejto súvislosti treba najprv pripomenúť, že pokiaľ proti rozhodnutiu vnútroštátného súdu neexistuje nijaký opravný prostriedok, v zásade je povinný obrátiť sa na Súdny dvor v zmysle článku 267 tretieho odseku ZFEÚ, pokiaľ je v konaní pred ním nastolená otázka týkajúca sa výkladu Zmluvy o FEÚ (pozri rozsudok zo 4. novembra 1997, Parfums Christian Dior, C-337/95, Zb. s. I-6013, bod 26).
- 26 Zo vzťahu medzi druhým a tretím odsekom článku 267 ZFEÚ vyplýva, že súdy uvedené v treťom odseku majú rovnakú mieru voľnej úvahy ako všetky ostatné vnútroštátne súdy, pokiaľ ide o otázku, či je rozhodnutie vo veci práva Únie nevyhnutné na to, aby im umožnilo vydanie ich rozhodnutia. Tieto súdy preto nie sú povinné predložiť otázku výkladu práva Únie nastolenú v konaní pred nimi, ak otázka nie je relevantná, t. j. v prípade, ak akákoľvek odpoveď na túto otázku nebude môcť mať nijaký vplyv na rozhodnutie sporu (rozsudok zo 6. októbra 1982, Cilfit a i., 283/81, Zb. s. 3415, bod 10).
- 27 Naproti tomu ak zistia, že uplatnenie práva Únie je nevyhnutné na dosiahnutie vyriešenia sporu, ktorý im bol predložený, článok 267 ZFEÚ im v zásade ukladá povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor s akoukoľvek nastolenou otázkou výkladu (pozri rozsudok Cilfit a i., už citovaný, body 11 až 20).
- 28 Súdny dvor už rozhodol, že systém vytvorený článkom 267 ZFEÚ na účely zabezpečenia jednotného výkladu práva Únie v členských štátoch zakladá priamu spoluprácu medzi Súdnyim dvorom a vnútroštátnymi súdmi, a to prostredníctvom konania bez akéhokoľvek podnetu účastníkov konania (rozsudky zo 16. decembra 2008, Cartesio, C-210/06, Zb. s. I-9641, bod 90, a z 21. júla 2011, Kelly, C-104/10, Zb. s. I-6813, bod 62).
- 29 Určenie a formulácia otázok, ktoré sa predložia Súdnemu dvoru, prislúcha vnútroštátnemu súdu a účastníci vnútroštátného konania by nemali meniť ich znenie (pozri rozsudky zo 14. apríla 2011, Vlaamse Dierenartsenvereniging a Janssens, C-42/10, C-45/10 a C-57/10, Zb. s. I-2975, bod 43, ako aj z 21. decembra 2011, Danske Svineproducenter, C-316/10, Zb. s. I-13721, bod 32).
- 30 Hoci uvedený súd môže vyzvať účastníkov sporu, o ktorom rozhoduje, na navrhnutie formulácií, ktoré môže použiť v znení prejudiciálnych otázok, nič to nemení na tom, že v konečnom dôsledku iba jemu prináleží rozhodnúť o ich forme, ako aj obsahu (rozsudok Kelly, už citovaný, bod 65).
- 31 Z uvedeného vyplýva, že určenie a formulácia prejudiciálnych otázok týkajúcich sa výkladu práva Únie, ktoré sú nevyhnutné na rozhodnutie sporu vo vnútroštátnom konaní, prislúcha jedine vnútroštátnemu súdu.

- 32 Pokiaľ ide o vnútroštátne procesné pravidlá, na ktoré sa odvolal vnútroštátny súd, pričom však neuviedol ich presný obsah, v každom prípade stačí pripomenúť, že takéto pravidlá nemôžu byť v rozpore s právomocou a povinnosťami, ktoré má vnútroštátny súd ako predkladajúci súd v zmysle článku 267 ZFEÚ (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. decembra 2008, *Cartesio*, už citovaný, body 93, 94 a 98).
- 33 Okrem toho treba zdôrazniť, že vnútroštátny súd, ktorý je v rámci svojej právomoci poverený uplatňovaním ustanovení právnych predpisov Únie, je povinný zabezpečiť plný účinok týchto ustanovení, pričom v prípade potreby z vlastného podnetu neuplatní akékoľvek odporujúce ustanovenie vnútroštátneho práva, najmä procesné, bez toho, aby musel čakať na ich predchádzajúce zrušenie tohto vnútroštátneho ustanovenia legislatívnou cestou alebo akýmkoľvek iným ústavným postupom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 5. októbra 2010, *Elčinov*, C-173/09, Zb. s. I-8889, bod 31).
- 34 Pokiaľ ide následne o prípadný vplyv požiadavky primeranej dĺžky konania, ktorú vnútroštátny súd tiež uviedol, treba poznamenať, že táto otázka uvedeného súdu bola položená len za predpokladu, že článok 267 ZFEÚ by sa mal vykladať v tom zmysle, že uvedené ustanovenie bezpodmienečne ukladá vnútroštátnemu súdu posledného stupňa povinnosť predložiť Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania s otázkou výkladu práva Únie vznesenou jednou zo strán sporu. Za týchto okolností a vzhľadom na to, čo vyplýva z bodov 25 až 33 tohto rozsudku, netreba odpovedať na uvedenú otázku.
- 35 Pokiaľ ide napokon o zjavné nedodržanie práva Únie ako predpoklad mimozmluvnej zodpovednosti štátu za porušenie uvedeného práva, treba uviesť, že táto otázka je zjavne irelevantná a v rámci sporu vo vnútroštátnom konaní je hypotetická. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania totiž nevyplýva, že spor vo vnútroštátnom konaní sa týka uvedenej zodpovednosti, ani to, že túto otázku nastolil niekto z účastníkov sporu vo veci samej ako otázku, ktorá má vplyv na konanie.
- 36 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy treba na položené otázky týkajúce sa článku 267 tretieho odseku ZFEÚ odpovedať tak, že toto ustanovenie sa má vykladať v tom zmysle, že jedine vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby určil a formuloval prejudiciálne otázky týkajúce sa výkladu práva Únie, ktoré považuje za relevantné na rozhodnutie sporu vo vnútroštátnom konaní. Vnútroštátne normy, ktoré môžu mať za následok zásah do tejto právomoci, sa musia ponechať neuplatnené.

O otázkach týkajúcich sa právnej úpravy Únie v oblasti hospodárskej súťaže

- 37 Vzhľadom na to, že v prejednávanej veci vnútroštátny súd skutočne preformuloval otázky navrhnuté CNG, treba pristúpiť k preskúmaniu otázok, ako boli preformulované.
- 38 Uvedený súd sa v podstate snaží zistiť, či článok 101 ZFEÚ bráni tomu, aby profesijná komora, ako je vnútroštátna komora geológov v Taliansku, prijala etické pravidlá stanovujúce medzi kritériami určenia odmien okrem kvality a významu poskytnutých služieb aj dôstojnosť profesie, s dôsledkom, že určenie odmien pod určitú úroveň, čo je situácia podobná prípadu zavedenia minimálnych sadzieb, by sa mohlo sankcionovať ako nedodržanie uvedených pravidiel.
- 39 Okrem iného sa pýta Súdnemu dvoru, či vnútroštátne právo môže stanoviť prísnejšiu ochranu hospodárskej súťaže ako právna úprava Únie. V tejto súvislosti treba uviesť, že z návrhu na začatie prejudiciálneho konania nevyplýva relevantnosť tejto otázky pre rozhodnutie sporu vo vnútroštátnom konaní. Tento návrh totiž neobsahuje skutočnosti umožňujúce identifikovať užitočnosť odpovede v tejto súvislosti pre rozhodnutie sporu vo vnútroštátnom konaní. Takéto vysvetlenie by však bolo nevyhnutné, keďže zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že tento spor sa týka zákonnosti

rozhodnutia Autorità, ktorá uplatnila článok 101 ZFEÚ, a nie vnútroštátnych pravidiel v oblasti kartelov obmedzujúcich hospodársku súťaž. Táto otázka v dôsledku toho musí byť vyhlásená za neprípustnú.

- 40 To isté platí, pokiaľ ide o otázky týkajúce sa výkladu nariadenia č. 2137/85 a smerníc 2005/36 a 2006/123.
- 41 Pokiaľ ide o otázku uvedenú v bode 38 tohto rozsudku, treba preskúmať, v akej miere sa profesijná organizácia, akou je vnútroštátna komora geológov v Taliansku, musí považovať za združenie podnikov v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ, pokiaľ prijíma pravidlá, ako sú tie, ktoré sú uvedené v etickom kódexe.
- 42 V rámci tohto preskúmania treba preveriť, či sa pri prijímaní pravidiel, ako sú tie, o ktoré ide vo vnútroštátnom konaní, musí profesijná komora považovať za združenie podnikov, alebo naopak za orgán verejnej moci, z dôvodu skutočnosti, že jej činnosť je spojená s výkonom právomoci orgánu verejnej moci (pozri rozsudok z 19. februára 2002, Wouters a i., C-309/99, Zb. s. I-1577, bod 57 a citovanú judikatúru).
- 43 Pokiaľ ide o povahu činností CNG, z článkov 8 a 9 zákona č. 112/1963 vyplýva, že všetci geológovia zapísaní v zozname uvedenom v tomto ustanovení tvoria komoru a volia CNG, pričom táto je poverená dbaním o dodržiavanie právnej úpravy výkonu povolania a ostatných predpisov týkajúcich sa profesie a tiež prijímaním disciplinárnych opatrení.
- 44 Treba však uviesť, že pri prijímaní aktu, ako je etický kódex, profesijná organizácia, akou je vnútroštátna komora geológov, neplní sociálne úlohy vychádzajúce zo zásady solidarity, ani nevykonáva typické právomoci orgánu verejnej moci. Vystupuje ako regulačný orgán profesie, ktorého činnosť predstavuje okrem iného hospodársku činnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok Wouters a i., už citovaný, bod 58).
- 45 Vzhľadom na tieto úvahy preto treba konštatovať, že profesijná organizácia, akou je vnútroštátna komora geológov, sa v rámci vypracovania etických pravidiel, ako sú tie, o ktoré ide vo vnútroštátnom konaní, správa ako združenie podnikov v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ.
- 46 Pokiaľ ide o otázku, či etické pravidlá, o ktoré ide vo vnútroštátnom konaní, predstavujú rozhodnutie podľa článku 101 ZFEÚ, treba pripomenúť, že aj odporúčanie cien bez ohľadu na jeho presnú právnu povahu sa môže považovať za takéto rozhodnutie (rozsudok z 27. januára 1987, Verband der Sachversicherer/Komisia, 45/85, Zb. s. 405, bod 32).
- 47 V danom prípade záväzná povaha etického kódexu vo vzťahu ku geológom, ako aj možnosť ukladať im sankcie v prípade nedodržiavania uvedeného kódexu, musia viesť k tomu, že pravidlá, ktoré tam sú uvedené, sa musia považovať za rozhodnutie podľa článku 101 ZFEÚ.
- 48 Na to, aby sa pravidlá Únie týkajúce sa hospodárskej súťaže uplatňovali na kartel alebo zneužívajúce postupy, je potrebné, aby mohli ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi (pozri rozsudok z 13. júla 2006, Manfredi a i., C-295/04 až C-298/04, Zb. s. I-6619, bod 40).
- 49 V tejto súvislosti rozhodnutie, dohoda alebo postup musia na základe súboru objektívnych právnych alebo skutkových dôvodov umožniť s dostatočnou pravdepodobnosťou predpokladať, že by mohli mať priamy či nepriamy, skutočný či potenciálny vplyv na obchod medzi členskými štátmi, a to takým spôsobom, že by bolo možné obávať sa, že budú brániť vytvoreniu spoločného trhu medzi členskými štátmi (pozri rozsudok Manfredi a i., už citovaný, bod 42).

- 50 Kartel s pôsobnosťou na celom území členského štátu má vo svojej podstate za následok upevnenie rozdelenia trhu na vnútroštátnej úrovni, čím bráni vzájomnej hospodárskej preniknuteľnosti trhov sledovanej Zmluvou (pozri rozsudky z 18. júna 1998, Komisia/Taliansko, C-35/96, Zb. s. I-3851, bod 48, a z 13. júla 2006, Manfredi a i., už citovaný, bod 45).
- 51 Rozhodnutie združenia podnikov, o ktoré ide vo vnútroštátnom konaní, môže mať takýto dôsledok, keďže talianske právo stanovuje povinné členstvo geológov v profesijnej komore pre celé územie Talianskej republiky, čo implikuje ich podriadenie sa etickým pravidlám a disciplinárnu zodpovednosť za nedodržanie týchto pravidiel.
- 52 Vzhľadom na to, čo bolo uvedené, treba konštatovať, že etické pravidlá, ktoré ako kritériá určenia odmien za odbornú činnosť stanovujú dôstojnosť profesie, ako aj kvalitu a význam služby, môžu obmedziť hospodársku súťaž v rámci vnútorného trhu.
- 53 Treba však uviesť, že akékoľvek rozhodnutie združenia podnikov, ktoré obmedzuje slobodu činnosti účastníkov alebo jedného z nich, nespadá nevyhnutne pod zákaz stanovený článkom 101 ods. 1 ZFEÚ. Na to, aby sa v danom prípade uplatnilo toto ustanovenie, totiž treba najprv zohľadniť celkový kontext, v ktorom bolo prijaté sporné rozhodnutie združenia podnikov, alebo v ktorom nastávajú jeho účinky, a konkrétnejšie jeho ciele, ktoré v danom prípade spočívajú v zabezpečení nevyhnutných záruk konečným spotrebiteľom služieb, o ktoré ide. Následne treba preskúmať, či reštriktívne účinky na hospodársku súťaž, ktoré z neho vyplývajú, sú nerozlučne spojené so sledovaním uvedených cieľov (pozri v tomto zmysle rozsudok Wouters a i., už citovaný, bod 97).
- 54 V tejto súvislosti treba preveriť, či obmedzenia, ktoré sú stanovené pravidlami, o ktoré ide vo vnútroštátnom konaní, sú obmedzené na to, čo je nevyhnutné na zabezpečenie dosiahnutia legitímnych cieľov (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. júla 2006, Meca-Medina a Majcen/Komisia, C-519/04 P, Zb. s. I-6991, bod 47).
- 55 Súdny dvor vzhľadom na spis, ktorý má k dispozícii, nie je schopný posúdiť, či existenciu kritéria týkajúceho sa dôstojnosti profesie možno považovať za nevyhnutnú na dosiahnutie legitímneho cieľa, ako je cieľ spojený so zárukami poskytnutými konečným spotrebiteľom služieb geológov, najmä pokiaľ sa uvedené kritérium uplatňuje spolu s ostatnými kritériami určenia odmien, ktoré sú úzko spojené s kvalitou práce uvedených geológov, ako sú význam a zložitosť práce, technické znalosti a vynaložené úsilie.
- 56 Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vzhľadom na celkový kontext, v ktorom sa prejavujú dôsledky etického kódexu, vrátane celkového vnútroštátneho právneho rámca, ako aj praktického uplatňovania tohto kódexu vnútroštátnou komorou geológov, posúdil, či vzniká účinok obmedzovania hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu. Uvedený súd musí takisto preveriť, či vzhľadom na všetky relevantné dôkazy, ktoré má k dispozícii, pravidlá uvedeného kódexu, najmä pokiaľ ide o použitie kritéria týkajúceho sa dôstojnosti profesie, možno považovať za nevyhnutné na dosiahnutie uvedeného legitímneho cieľa spojeného so zárukami poskytnutými spotrebiteľom.
- 57 Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, treba na otázky týkajúce sa právnej úpravy Únie v oblasti hospodárskej súťaže odpovedať tak, že pravidlá, ako sú tie, ktoré uvádza etický kódex, ktoré medzi kritériami určenia odmien geológov stanovujú okrem kvality a významu poskytnutých služieb aj dôstojnosť profesie, predstavujú rozhodnutie združenia podnikov v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ, ktorých účinkom môže byť obmedzenie hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu. Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vzhľadom na celkový kontext, v ktorom sa prejavujú dôsledky tohto kódexu, vrátane celkového vnútroštátneho právneho rámca, ako aj praktického uplatňovania uvedeného kódexu vnútroštátnou komorou geológov, posúdil, či v danom prípade vzniká účinok obmedzovania hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu. Uvedený súd musí takisto preveriť, či

vzhľadom na všetky relevantné dôkazy, ktoré má k dispozícii, pravidlá tohto kódexu, najmä pokiaľ ide o použitie kritéria týkajúceho sa dôstojnosti profesie, možno považovať za nevyhnutné na dosiahnutie legitímneho cieľa spojeného so zárukami poskytnutými spotrebiteľom služieb geológov.

O trovách

- 58 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

1. Článok 267 tretí odsek ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že jedine vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby určil a formuloval prejudiciálne otázky týkajúce sa výkladu práva Únie, ktoré považuje za relevantné na rozhodnutie sporu vo vnútroštátnom konaní. Vnútroštátne normy, ktoré môžu mať za následok zásah do tejto právomoci, sa musia ponechať neuplatnené.
2. Pravidlá ako sú tie, ktoré uvádza etický kódex výkonu profesie geológa v Taliansku schválený Consiglio nazionale dei geologi 19. decembra 2006 a naposledy zmenený a doplnený 24. marca 2010, ktoré medzi kritériami určenia odmien geológov stanovujú okrem kvality a významu poskytnutých služieb aj dôstojnosť profesie, predstavujú rozhodnutie združenia podnikov v zmysle článku 101 ods. 1 ZFEÚ, ktorých účinkom môže byť obmedzenie hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu. Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vzhľadom na celkový kontext, v ktorom sa prejavujú dôsledky tohto kódexu, vrátane celkového vnútroštátneho právneho rámca, ako aj praktického uplatňovania uvedeného kódexu vnútroštátnou komorou geológov, posúdil, či v danom prípade vzniká účinok obmedzovania hospodárskej súťaže v rámci vnútorného trhu. Uvedený súd musí takisto preveriť, či vzhľadom na všetky relevantné dôkazy, ktoré má k dispozícii, pravidlá tohto kódexu, najmä pokiaľ ide o použitie kritéria týkajúceho sa dôstojnosti profesie, možno považovať za nevyhnutné na dosiahnutie legitímneho cieľa spojeného so zárukami poskytnutými spotrebiteľom služieb geológov.

Podpisy